

# Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU13

## Särskilt förordnande inom hälso- och sjukvården

---

### Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändring i patientsäkerhetslagen.

Den lagändring som utskottet tillstyrker innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en region eller en kommun som inte ingår i en region får besluta om särskilt förordnande att utöva yrke. På så sätt återfår regionerna befogenheten att förordna icke legitimerad personal att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården, och denna befogenhet kommer att omfatta alla ensamrättsyrken enligt patientsäkerhetslagen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 mars 2020.

### *Behandlade förslag*

Proposition 2019/20:59 Särskilt förordnande inom hälso- och sjukvården.

# Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut .....3

Redogörelse för ärendet .....4

    Ärendet och dess beredning.....4

Utskottets överväganden.....5

    Särskilt förordnande inom hälso- och sjukvården .....5

*Bilaga 1*

Förteckning över behandlade förslag .....8

    Propositionen .....8

*Bilaga 2*

Regeringens lagförslag .....9

# Utskottets förslag till riksdagsbeslut

## **Särskilt förordnande inom hälso- och sjukvården**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:59.

Stockholm den 30 januari 2020

På socialutskottets vägnar

*Acko Ankarberg Johansson*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Per Ramhorn (SD), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Pernilla Stålhammar (MP), Mats Wiking (S), Ulrika Jörgensen (M), Clara Aranda (SD), Sofia Nilsson (C), Ann-Christine From Utterstedt (SD) och Cecilia Engström (KD).

# Redogörelse för ärendet

## Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2019/20:59 Särskilt förordnande inom hälso- och sjukvården. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om proposition.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Den 1 januari 2020 ändrades beteckningen för kommuner på regional nivå från landsting till region (prop. 2018/19:162, bet. 2019/20:KU3, rskr. 2019/20:48). För tydlighets och enkelhets skull skrivs i betänkandet som huvudregel ordet *region* genomgående trots att ordet *landsting* användes i skrivningar som det hänvisas till i betänkandet, eller trots att det var *landstinget* som agerade vid en viss tidpunkt.

# Utskottets överväganden

## Särskilt förordnande inom hälso- och sjukvården

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en region eller en kommun som inte ingår i en region får besluta om särskilt förordnande att utöva yrke.

### Propositionen

#### *Bakgrund*

Apotekare, barnmorska, läkare, receptarie och tandläkare är ensamrättsyrken, vilket innebär att endast de som har legitimation eller som särskilt förordnats att utöva ett av dessa yrken har behörighet att utöva det (4 kap. 4 § patientsäkerhetslagen, förkortad PSL). Ett särskilt förordnande krävs t.ex. för att genomföra allmäntjänstgöring (AT-tjänstgöring) som utöver läkarexamen krävs för läkarlegitimation.

I 4 kap. 10 § PSL anges att Socialstyrelsen prövar ansökningar om bl.a. särskilt förordnande att utöva yrke. Enligt 4 kap. 11 § PSL får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om legitimation och annan behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal. Med annan behörighet avses bl.a. särskilt förordnande att utöva yrke enligt 4 § (se prop. 2009/10:210 s. 204).

Regeringen har bemyndigat Socialstyrelsen att meddela föreskrifter om att regioner i vissa fall får förordna icke legitimerad personal att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården (3 kap. 12 § patientsäkerhetsförordningen, förkortad PSF) och Socialstyrelsen har meddelat föreskrifter om särskilt förordnande att utöva läkaryrket för icke legitimerade läkare (SOSFS 2000:6). I föreskrifterna anges bl.a. att landsting i vissa fall får anställa läkare som inte har legitimation för allmäntjänstgöring eller med ett vikariatsförordnande samt att Socialstyrelsens särskilda förordnande krävs för övriga läkare som inte har legitimation, och att det är landstinget som ansöker om sådana förordnanden.

Regeringens bemyndigande till Socialstyrelsen har prövats av Kammarrätten i Stockholm. I en dom som vann laga kraft under våren 2019 uppmärksammades att regeringens bemyndigande till Socialstyrelsen att meddela föreskrifter om att landsting i vissa fall får förordna icke legitimerad personal att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården står i strid med 4 kap. 10 § PSL som uttömmande reglerar att det är Socialstyrelsen som prövar ansökningar om särskilda förordnanden. Bemyndigandet får enligt 11 kap. 14 § regeringsformen inte tillämpas. Inte heller 8 kap. 5 § andra

stycket PSF, som ger Socialstyrelsen rätt att meddela föreskrifter om verkställighet av PSL och PSF, ger utrymme att meddela föreskrifter om vilken myndighet som ska meddela föreskrifter eftersom det fullt ut regleras i 4 kap. 10 § PSL. Se dom den 18 februari 2019 i mål nr 719-18 och Högsta förvaltningsdomstolens beslut att inte meddela provningstillstånd den 7 maj 2019 i mål nr 1521-19.

### *Regeringens förslag*

Enligt regeringen har det med stöd av tidigare gällande bestämmelser under lång tid varit möjligt för Socialstyrelsen att delegera till en region eller motsvarande att under vissa förutsättningar särskilt förordna personer utan legitimation att utöva yrket. Socialstyrelsen har med stöd av dessa bestämmelser delegerat uppgiften om behörighet att utöva läkaryrket till regionerna för att ge dem möjlighet att underlätta administrationen vid anställning av AT-läkare och vikarier. År 2011 ersattes bestämmelserna som rörde meddelande av särskilda förordnanden av 4 kap. 10 § PSL och 3 kap. 12 § PSF.

Regeringen anför vidare att det därefter (efter domen av Kammarrätten i Stockholm) vid en genomgång av de författningar som tidigare har reglerat beslutsordningen framkommit att det är ett förbiseende som lett till att 4 kap. 10 § PSL och den bestämmelse som föregick denna pekar ut Socialstyrelsen som den myndighet som fattar beslut om särskilda förordnanden.

Regeringen anser att det är angeläget att regionerna återfår befogenheten att förordna icke legitimerad personal att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården och att denna befogenhet bör omfatta alla ensamrättsyrken enligt 4 kap. 4 § PSL. Emellertid bör det enligt regeringen vara Socialstyrelsen – på samma sätt som var avsikten med den nuvarande regleringen – som utifrån t.ex. de behov som finns av att förenkla anställningsförfarandet av ett yrke avgör i vilka fall regioner ska ha möjlighet att besluta om särskilda förordnanden. Enligt regeringen gynnas såväl bemanningen som kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården när det finns en möjlighet att förenkla förfarandet. Eftersom bristen på personal i dag är stor i vården är det enligt regeringen av stor vikt att vården kan ta till vara de resurser som finns på ett effektivt sätt.

Bestämmelsen bör enligt regeringen återspegla hanteringen av särskilda förordnanden hos Socialstyrelsen respektive regionerna, dvs. att Socialstyrelsen prövar ansökningar om särskilda förordnanden medan regioner och kommuner förordnar icke legitimerad personal utan att behöva ansöka om detta hos Socialstyrelsen.

Regeringen föreslår därför att det i patientsäkerhetslagen införs ett bemyndigande som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en region eller en kommun som inte ingår i en region får besluta om särskilt förordnande att utöva ett yrke.

Enligt regeringen bör den ordning som funnits under en längre tid och som har fungerat väl återinrättas. Förslaget medför bl.a. minskad administration och kortare handläggningstider och innebär alltså inte någon inskränkning av den kommunala självstyrelsen utan förväntas snarare effektivisera verksamheten. Förslaget bedöms inte heller innebära några ytterligare kostnader för regionerna.

Enligt regeringens förslag ska lagändringen träda i kraft den 1 mars 2020.

### **Utskottets ställningstagande**

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

## Förteckning över behandlade förslag

### Propositionen

*Proposition 2019/20:59 Särskilt förordnande inom hälso- och sjukvården:*

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659).



BILAGA 2

## Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i  
patientsäkerhetslagen (2010:659)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 10 § och rubriken närmast före 4 kap. 10 § patientsäkerhetslagen (2010:659) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

**4 kap.**

**Behörig myndighet**

**Prövning av behörighetsfrågor**

**10 §<sup>1</sup>**

Socialstyrelsen prövar ansökningar om legitimation, särskilt förordnande att utöva yrke och bevis om specialistkompetens.

*Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att även en region eller en kommun som inte ingår i en region får besluta om särskilt förordnande att utöva yrke.*

---

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2020.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2012:310.